

Kor en Bot: hoe het allemaal begon

▲ De ZZ8 Wilhelmina. (NCB Naturalis)

Mosselkwekers hebben mosselzaad nodig om te kunnen zaaien en oogsten. Dat mosselzaad (kleine larven) 'valt' in het voorjaar en wordt (in principe) in de nazomer opgevist. In 1950, toen quota, vergunningen en bezwaren tegen vergunningen nog onbekend waren, viste de Zierikzeese mosselkweker Benjamin Willem Schot met zijn mosselkotter ZZ8 Wilhelmina op mosselzaad in de Westerschelde. Hij haalde niet alleen het prille, zwarte goud op, maar ook enkele zwarte botten en een zwart stuk dat wel wat weg had van een speerpunt. De botten - wervels van walvissen - gingen weer overboord, maar die haaientang (want dat is het) nam de schipper mee. En daarmee begint het verhaal van Kor en Bot.

Al in de tweede helft van de 19e eeuw brachten Zeeuwse garnalenvissers incidenteel zwarte botten mee terug van hun vistochten. Deze versteende en daardoor zwart geworden resten van dieren trokken de aandacht van de arts J.C. de Man. Geïntregeerd als hij was door deze enorme botten onderzocht hij ze en beschreef ze voor het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen als 'Beenderen van den Mammouth en van het uitgestorven rund, opgevist in den

omtrek van Zeeland'. Voor de vissers betekende het inleveren van de botten een aantrekkelijke bijverdienste. De premie kon oplopen tot f 2,50 voor een groot bot.

Speerpunt

Voor Benjamin Schot uit Zierikzee was het wellicht te veel moeite om de botten te verkopen. En misschien was er zo vlak na de oorlog ook geen geld beschikbaar voor dergelijke fossielen. In elk geval werden de wervels teruggeworpen in de Westerschelde. De 'speerpunt' liet Schot zien aan zijn

vriend Piet van Beveren, conservator van het Stedelijk Museum, en aan schoolmeester J.M. de Nooijer uit Renesse, de latere schoonvader van zijn zoon Jaap. Beide mannen waren correspondenten voor de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek. De Nooijer zag dat de 'speerpunt' organisch materiaal moest zijn. Om de herkomst te achterhalen, stuurde hij deze op naar drs P.J. van der Feen in Middelburg, conservator van het Zoologisch Museum van de Universiteit van Amsterdam en lid van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen. "Het bleek een tand van de reuzenhaai te zijn", vertelt Willem Cornelis (Wim BWzn) Schot, tweede zoon van Benjamin. "Dat is de grootste haai die bestaat. Die tanden zijn circa 20 miljoen jaar oud." Zijn neef Jan Schot heeft de tand nog steeds in zijn bezit.

Vissen op fossielen

De interesse was bij een aantal mensen gewekt, zeker toen bleek dat de ZZ8 dat najaar bij het zaadvissen in een diepe put bij de Schelphoek (Oosterschelde) ook zwarte botten opviste. Wim Schot: "Inmiddels herkennen we de botten, dus hebben we ze apart op de plecht gelegd." Eenmaal aan de wal werden de botten met een kar naar Van Beveren gereden die het Rijksmuseum van Geologie en Mineralogie in Leiden informeerde. Al snel benaderde een groepje weledelgeleerde heren Benjamin Schot met de

▲ Schipper Benjamin Willem Schot. (NCB Naturalis)

▲ Het binnenhalen van de stalen visnetten. (NCB Naturalis)

vraag of hij een keer specifiek op fossielen wilde vissen. Schot had daar wel oren naar, mits het in een voor hem rustige tijd zou gebeuren. En hij wilde er niets voor hebben.

Eerste tochten

In de zomer van 1951 was het zover. Een illustre gezelschap bestaande uit de mannen van het eerste uur Van Beveren, De Nooijer en Van der Feen zette koers naar de 'mammoetkerkhoven'. Ook de fysieke antropoloog John Huizinga en dokter Braber uit Dreischor waren van de partij. Dokter Braber beschikte zelf over een collectie fossielen die hij van enkele vissers had gekregen. Zijn zwager, Max Vos, was student geologie en hij wist op zijn beurt professor I.M. van der Vlerk voor deze fossielen uit de Oosterschelde te interesseren. Zeker is dat in de

put van Terneuzen de korren (grote stalen visnetten) vol botten werden gevist, waaronder ook tal van mammoetbotten. Maar de annalen spreken ook van twee tochten, op 15 juli en 11 september van dat jaar, op de Oosterschelde. Daar werd gevist in de diepten ten noorden van de Roggendam, onder de kust van Schouwen.

Oosterschelde

Er is verschil tussen de fossielen uit de Oosterschelde en uit de Westerschelde. De Oosterschelde geeft alleen fossiele resten prijs van prehistorische landzoogdieren; dat zijn de dieren waar de initiatiefnemers interesse in hadden en hebben. In de Westerschelde domineren de vondsten van fossiele resten van zeezoogdieren, al worden er ook wel fraaie botten van landzoogdieren

gevonden. Sinds een aantal jaren vist Jaap WCzn Schot ook een keer per jaar op de Westerschelde. Dit gebeurt op verzoek van het Zeeuwsch Genootschap.

Succesvol

Het succes van 1951 smaakte naar meer. Vanaf dat jaar is er op enkele uitzonderingen na elk jaar een Kor en Bot tocht op de Oosterschelde gehouden. In 1986 moest Jaap WCzn Schot zijn eerste Kor en Bot tocht als schipper afblazen vanwege een storm met windkracht 9. Die dag zijn de deelnemers de fossielencollectie van het gemeentelijke museum van Zierikzee gaan bekijken. In 1993 werd de tocht afgelast in verband met het overlijden van Jaap BWzn Schot. Dit jaar, in 2010, vaart Kor en Bot voor de zestigste keer uit. [IH] ◀

▲ Piet van Beveren aan boord van de ZZ8 in augustus 1960. (Gemeentearchief Schouwen-Duiveland)

▲ De haaiantand die Benjamin Schot met zijn zoons in 1950 uit de Westerschelde opviste tijdens het zaadvissen. (Jan Schot)